

IBDIS

We know

Preot Prof. Univ. Dr. Alexandru M. Ioniță

Preot Dr. Gheorghe I. Paschia

**CIMITIRUL –
PUNTE CĂTRE ÎNVIERE**
EPITAFURI ROMÂNEȘTI

E I K O N

București, 2023

PARTEA ÎNTÂI

Cimitirul – punte către Înviere.....	7
---	----------

PARTEA A DOUA EPITAFURI ROMÂNEȘTI

STUDIU INTRODUCATIV	35
Ce este epitaful?.....	36
Epitafurile arheologice	38
Autorii și circulația epitafurilor	42
De ce s-au scris și de ce se scriu epitafuri?.....	44
Folclorul și noul folclor în epitafuri.....	47
Conținutul și importanța epitafurilor.....	53
Constatări și răspunsuri.....	62

CAPITOLUL I

Pentru oricine se poate scrie ceva la mormânt.....	67
Laice	67
Religioase.....	131

CAPITOLUL AL II-LEA

Iubirea familiilor pentru cei răposați ai lor.....	176
Laice	176
Religioase.....	216

CAPITOLUL AL III-LEA

Recunoștință pentru părinți.....	257
---	------------

CAPITOLUL AL IV-LEA

Epitafuri pentru soți.....	271
Laice	271
Religioase.....	291

CAPITOLUL AL V-LEA	
Nețărnumita dragoste pentru fiii decedați	311
Laice	311
Religioase.....	326
CAPITOLUL AL VI-LEA	
Amintiri frățești.....	359
CAPITOLUL AL VII-LEA	
Eroii patriei nu se plâng, ci se cinstesc.....	363
CAPITOLUL AL VIII-LEA	
Grăiri ale scriitorilor și pentru scriitori.....	371
CAPITOLUL AL IX-LEA	
Despre câteva personalități ale neamului	389
CAPITOLUL AL X-LEA	
Citate din diferite cărți scrise pe monumente funerare.....	397
CAPITOLUL AL XI-LEA	
Inscripții funerare în proză	403
Concluzii	415
Anexe	427
„Prefața I”	427
„Prefața a II-a”	429
„Prefața a III-a”	432
„Prefața a IV-a”	434
„Prefața a V-a”	435
„Prefața a VI-a”	437
ANEXA	441
Epitafuri din Sibiu.....	441
Epitafuri din Satu-Mare.....	445
Epitafuri din Oradea.....	448
Epitafuri din Săpânța, jud. Maramureș.....	450
Epitaf la un tânăr.....	460

Cimitirul – punte către Înviere

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a declarat anul mântuirii 2021 ca **An omagial al pastorației românilor din afara României și An comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor.**

Referindu-ne la tema comemorativă pe care o apreciem ca binevenită și potrivită, facem amintire aici și de o mai veche inițiativă europeană. Plecând de la ideea că „cimitirele sunt parte fundamentală a patrimoniului umanității” în Bologna Italiei anului 2001 s-au pus bazele „Asociației cimitirelor semnificative din Europa”, A. S. C. E. Având ca obiectiv, printre altele, sensibilizarea europenilor cu privire la importanța cimitirelor din punct de vedere identitar, cultural, artistic și religios, *Asociația* și-a propus să împărtășească atât experiențele membrilor¹, cât și bunele practici în materie de administrare a acestor așezăminte, precum și oportunitățile de cooperare pentru protejarea, restaurarea și asigurarea îngrijirii și întreținerii permanente a cimitirelor.

Membrii A. S. C. E. derulează proiecte cu finanțare europeană pentru restaurarea și întreținerea cimitirelor, pentru cercetare, aplicarea de noi tehnologii sau promovarea cimitirelor ca parte a moștenirii culturale. Cel mai important proiect al Asociației este **Ruta Europeană a Cimitirelor**. Acest traseu include 83 de cimitire din 21 de țări, între care și cimitirul Bellu din București. În incinta acestora

¹ Organizație nonprofit A. S. C. E. are nouă orașe ca membrii fondatori: Barcelona, Bergen, Bologna, Copenhaga, Geneva, Köln, Ljubljana, Stockholm și Torino. În prezent din A. S. C. E. fac parte autorități publice și organizații private care au în grijă circa 200 de cimitire din 22 de țări, între care și cimitirele Bellu din București și Central din Cluj-Napoca.

turiștii și pelerinii pot participa la diferite evenimente culturale – concerte și piese de teatru, pot viziona expoziții și beneficiază de tururi ghidate.

Tema comemorativă se impune atenției noastre din mai multe motive: din punct de vedere al cultivării virtuții recunoștinței, re-împrospătarea și actualizarea cunoștințelor și a tradițiilor cu privire la responsabilitatea celor vii pentru cei adormiți și, mai ales, aprofundarea învățaturii despre om – „corolarul creației” și menirea lui.

Binevenită și potrivită este hotărârea Sfântului Sinod și pentru conștientizarea și luminarea celor câțiva superficiali și superstițioși care se raportează la cimitire ca spațiu al morților, al groparilor și al colivarilor, al celor retrograzi și cu idei învechite, ca loc de ocolit.

Uită, dacă au știut vreodată, că sub lespede mormântului își dorm somnul de veci până la Parusie semenii noștri din toate categoriile sociale, cei care ne-au născut și care ne-au crescut, cei care s-au jertfit pentru un ideal, pentru un țel național, pentru un scop bineplăcut lui Dumnezeu, pentru binele nostru al tuturor și pentru cel al urmașilor noștri.

De bună seamă că alegerea temei anului mântuirii 2021 reprezintă o chemare și o manifestare a recunoștinței față de înaintașii noștri: rude, binefăcători, educatori trecuți la cele veșnice, întrucât fiecare a dus o luptă și a purtat o cruce a vieții simbolizată de monumentul cruce, care marchează fiecare mormânt și dă identitate cimitirului.

Cimitirele – „cea mai înaltă academie” (arhim. Ilie Cleopa), „singurul loc de pe Pământ unde se păstrează viețile trăite” (poet Girel Barbu) – atestă continuitatea și capacitatea de comuniune a unui popor cu generațiile trecute. Fie că sunt înscrise în patrimoniul național sau nu, fie că dețin sau nu valoroase monumente funerare, cimitirele sunt locul de odihnă și de liniște în care așezăm trupurile semenilor plecați dintre noi întru așteptarea învierii celei de obște și a vieții celei de veci. Ca loc de liniște și pace, cimitirele au fost întotdeauna privite ca oaze de frumusețe, ca spațiu metafizic care unește cerul cu pământul, aflat la granița dintre lumea văzută și cea nevăzută. Ele

sunt un loc de un pitoresc și un melancolic aparte. Un loc care ne trezește dorul Raiului și ne ajută să simțim frumusețea creației din lumea aceasta, frumusețea pe care și cimitirul o sădește și sufletul nostru trebuie să o guste – Sf. Grigorie de Nyssa.

De la latura duhovnicească și până la aspectul locativ, cimitirul a comportat diferite concepte de-a lungul istoriei. Crucea, ca element definitoriu al oricărui cimitir, trebuie învățat a fi privită într-o triplă dimensiune: ca semn al credinței celui adormit întru Domnul, în Moartea și Învierea Mântuitorului Hristos – latura duhovnicească; ca păstrătoare a osemintelor celui drag al nostru – aspectul locativ, și ca păstrătoare a memoriei acestuia, ca luptă împotriva uitării – aspectul sensibil.

În primele secole prin termenul de cimitir se înțelegea fie un singur mormânt, fie arealul care cuprindea o serie de morminte, al cărui înțeles s-a păstrat până în zilele noastre. Sf. Ioan Gură de Aur ne oferă și explicația de ce spațiul în care se înmormântează oamenii poartă numele de cimitir: „De aceea și locul acesta se numește cimitir ca să afli că aceia care s-au săvârșit nu au murit, ci dorm și sunt culcați. Înainte de venirea lui Iisus moartea se numea moarte... Dar când a venit Hristos și a murit pentru viața lumii, moartea nu se mai numește moarte, ci somn și adormire”. Referindu-se la textele scripturistice în care Mântuitorul vorbește despre moarte același Ioan Gură de Aur afirmă: „Vezi că moartea este pretutindenea numită somn, pentru aceasta și locul se numește cimitir, adică loc de dormit. Numele ne este de folos și plin de învățăminte. Așadar, când aduci aici pe un mort nu te pierde de supărare pentru că nu îl aduci la moarte, ci la somn. Îți este de ajuns acest nume pentru mângâierea durerii”. Însuși Mântuitorul Hristos venind în Betania spre a-l învia pe Lazăr, fratele surorilor Marta și Maria, nu spune că acesta a murit ci că „prietenul nostru Lazăr a adormit, dar mă duc să-l trezesc” – In., 11, 11.

Nu numai spațial, ci și spiritual cimitirul are un subliniat caracter identitar, este o oglindire a unei așezări, a unei comunități umane și constituie un element important al culturii. Pentru creștini cimitirul/

le poate/pot fi și destinația unui pelerinaj. Ele ne vorbesc atât despre cei plecați din această lume, cât și despre urmașii lor, precum și despre relația lor cu Dumnezeu. Vizitându-le, aflăm multă înțelegere: înțelegem că suntem trecători, dar și că moartea a fost omorâtă, în chiar locașul ei întărit, în mormânt, fiind călcată și strivită cu moartea Mântuitorului. Drumul spre grădina pierdută a Raiului se redeschide deci tot în cimitir. Cimitirul ca grădină ce trimite la grădină. Exuberante, prietenoase, colorate și înmiresmate, cimitirele evidențiază legătura organică și indestructibilă dintre lume și Înviere. Nu au în ele nimic sinistru și luminează întru așteptarea Învierii de obște – Costion Nicolescu.

Potrivit scrierilor nou-testamentare omul este „chemat la, în și spre veșnicie”, deci viața sa nu se încheie la pragul mormântului. Moartea – „ultimul vrăjmaș” și a cărei manifestare va fi desființată” – I Cor. 15, 52-55, a fost biruită de Hristos și oricine trăiește și crede în El nu va muri în veac – In., 11, 25-26. Loc al comuniunii în lumina lui Hristos cimitirul este și locul unde se termină păcatul. Este un loc sfințit, întrucât strânge în el atâtea cruci câte morminte, este un loc de care cei credincioși nu se pot lipsi, este un loc unde fiecare dintre „locuitorii” lui înveșniciți are istoria lui și comuniunea sa cu semenii.

Crucea, monumentul care predomină în cimitir, este semnul desăvârșit al iubirii care îngemănează tot ceea ce îi este străin diavolului, tot ceea ce acesta urăște: dragostea, jertfa, smerenia. Prin Sfânta Cruce a venit bucurie la toată lumea, bucuria biruinței asupra morții prin prezența ei la căpătâiul fiecărui creștin așezat în pământul cimitirului.

„Pom al vieții” și semn înfricoșător al tuturor vrăjmașilor văzuți și nevăzuți, Crucea ne lămurește și cu privire la ce se va întâmpla cu trupurile celor care au păstrat lumina Botezului și s-au adăpostit sub mântuitoarele sale brațe: „se vor îmbrăca întru nemurire”; pregătite ca într-o noapte de Paști ele se vor înălța la viață ca și Mântuitorul Hristos „cu moartea prea moarte călcând”. Este un adevăr profund duhovnicesc și pe care noi, românii, l-am exprimat și nemurit și prin epitaful – „Lângă Cruce la Săpânța, Moartea și-a pierdut sămânța”.

URBIS | We know
Fiecare mormânt din cimitir păstrează taina vieții și a jertfei celui care a trecut și a viețuit pe Pământ. În Biserică, trupul tainic al lui Hristos, viața se regenerează continuu prin mormânt. Mai întâi în mormântul cristelniței, unde – prin întreita afundare – ne îmbrăcăm în Hristos și ne dăruim vieții, îndepărtându-ne de cel rău. Viața continuă apoi prin pecetluirea cu darurile Sfântului Duh și prin împărțirea cu Sfântul Trup și Sfântul Sânge al lui Hristos, dăruite nouă de pe masa Sfântului Altar, pentru ca la terminarea untdelemnului din candela vieții, lăsând lumea și păcatul, să trecem prin ultimul mormânt al devenirii și renașterii în Împărăția lui Dumnezeu. Astfel, precum la început am trecut prin chinurile nașterii și am dobândit lumea, când plecăm de aici, din lume, prin chinurile morții dăm pământului ce este al lui și lăsăm mărturie cimitirul ca maternitate spirituală spre viață veșnică. Moartea și mormântul ne sunt deci necesare continuării vieții într-o altă stare.

Cimitirul a fost și rămâne un loc sfânt în grija și supravegherea Bisericii, singura care se ocupă de om și de rosturile lui și după trecerea prin și din această viață. „Chivot” al Noului Testament și cel mai cercetat loc de pe Pământ este nu întâmplător tocmai un mormânt, acela al Învierii Domnului Iisus Hristos – „purtător de viață și mai înfrumusețat decât raiul cu adevărat și decât toată camera împărătească mai luminat s-a arătat [...], izvorul învierii noastre”. Pluralul acestuia îi include pe toți muritorii și aureolează cel mai frumos și mai înălțător tropar al Bisericii celei una: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând, și celor din morminte viață dăruindu-le”.

Prin faptul că oamenii se înmormântează adunați într-un anume perimetru deducem că cimitirul se definește și ca o comuniune, atât pentru cei răposați, cât și pentru cei vii care se întâlnesc la morminte în rugăciune pentru pomenirea celor adormiți din neam în neam. Vorbim deci de un spațiu eclezial al generațiilor în comuniune și un loc unde oamenii prezentului, pătrunși de mesajul ierurgiilor și al rugăciunilor pentru cei adormiți, sunt mai aproape unii de alții. În

acest sens și din rațiune duhovnicească este de dorit ca mormintele să fie cercetate, bine îngrijite, împodobite cu flori și cu candelă aprinse.²

Totodată, se impune ca Biserica să-i îndemne pe cei credincioși la ridicarea unor monumente funerare inspirate după cele ale înaintașilor și, mai ales, în ton cu tradiția funerară creștin-ortodoxă. Multe dintre acestea și care, din păcate, se întâlnesc în mai toate cimitirele din zona urbană, trădează o criză a arhitecturii și a esteticii funerare, nu puține fiind substitute ale Sfintei Cruci, lipsind astfel mormintele de sobrietatea lor specifică și nu mai puțin de folosul duhovnicesc, atât al celor vii, cât și al celor adormiți. Deși întru totul ne semnificative, inclusiv ca număr, sunt chiar și cazuri când Crucea este înlocuită de o simplă piatră sau inscripție, de semne ezoterice sau de sigle ale vreunei companii. Să nu uităm că monumentele funerare au o semnificație liturgică și duhovnicească, chiar dacă au și tangențe culturale.

Monumentele funerare, indiferent de calitatea și prețurile materialelor, de dimensiuni, de imaginația arhitectului și de măiestria lui, trebuie să evidențieze prioritar Sfânta Cruce – mărturia credinței în Hristos cel răstignit și înviat și a nădejzii învierii noastre și a vieții veșnice.

*
* *
*

Pentru lumea romană buna reputație era de o importanță capitală, nu numai în timpul vieții, ci și amintirea de după moarte. Din

² Încă din primele secole creștine s-a ridicat întrebarea dacă este potrivită sau nu aducerea de flori și a coroanelor de flori la mormintele celor adormiți, unii fiind de acord, alții nu. Noi credem că prezența acestora, „multe din ele chiar sădite”, este bine venită și avem convingerea că ele sunt, pe de-o parte, simbolul încoronării dreptilor în Împărăția Lui Dumnezeu, iar pe de alta, al frumuseții Raiului, dar și al veșniciei vieții înmiresmate de florile Raiului, pentru cei care, asemenea Marelui Pavel, Apostolul Neamurilor, pot spune: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, și nu numai mie, ci și tuturor celor care au iubit arătarea Lui” – II Tim., 4, 7-8.

acest motiv, cel decedat era așezat într-un **monumentum**, termen din care s-a format substantivul românesc mormânt. Situate, de obicei, în apropierea drumurilor principale, a răspântiilor ori a unor edificii și zone mai circulante, mormintele aveau un **epitaphium**, o **inscriptio** care ofereau anumite date despre cel înmormântat.

Creștinismul a acordat mormântului o importanță și mai mare și valențe cu totul superioare prin împodobirea acestuia cu Sfânta Cruce și prin alcătuirea de sfinte slujbe, rânduieli și rugăciuni pe care Biserica le săvârșește la soroacele îndătinat, și în cimitire pentru cinstirea și pomenirea celor „adormiți din toate timpurile și din toate locurile”.

Dacă în vremurile păgâne coșciugul de piatră sau de marmură în care era depus cel răposat se numea *sarcofag*=mâncător de trup, de carne, în gândirea și concepția creștină, acesta se cheamă *sicriu*=cutie, raclă, scrin, în care se păstrează un obiect de mare preț, un odor=trupul creștinului, templu al Sfântului Duh, după expresia paulină – I. Cor., 6,19. De aceea, trupul fără suflare nu se arde, ci se înhumează, adică se așează în sicriu, iar acesta se depune în mormânt, cu fața spre răsărit.

Tradiția epitafurilor s-a continuat și diversificat peste veacuri și, începând cu secolul al IV – lea, când creștinismul este recunoscut ca religie legală, conținutul a căpătat un pronunțat caracter creștin. Alcătuirii literar-folclorice, epitafurile datează din cele mai vechi timpuri și se întâlnesc în mai toate colțurile lumii, atât la păgâni, cât și la creștini. Ele au făcut, de-a lungul timpului, și fac și astăzi, obiectul cercetării, mulți dintre semenii noștri acordându-le o atenție specială și publicând o serie de lucrări pe această temă.

Epitafos, în limba elină, și **epitaphium**, în limba latină, definește o scriere în proză sau în versuri pe monumentul funerar. Putem trage concluzia că mormântul constituie motivația celor vii pentru a-și exprima gândurile, convingerile și simțămintele pentru cei adormiți. Cu alte cuvinte, fără mormânt și fără cugetarea la moarte, nu am fi avut astăzi epitafuri. Acestea dau mărturie nu numai despre cei

răposați pe care îi pomenesc, ci, în același timp, și despre gusturile, concepțiile și idealul de existență proprii unor anumite comunități umane, unor momente și etape istorice sau societăți. În numeroase cazuri, mai mult decât simple mențiuni de nume și date, epitafurile reflectă un anumit tip de spiritualitate, reflectă gândirea, sensibilitatea și gradul de cultură al celor de la care provin. Religioase sau laice – dar nu împotriva religiei –, epitafurile au și o importanță istorică și culturală și fac trimitere la diverse aspecte de natură socială: eroismul, munca, patriotismul, raportul dintre membrii familiei; sau de natură moral-filosofică și juridică.

S-ar putea scrie foarte mult și despre caracteristicile sufletești pe care le scot la iveală epitafurile: sentimentul desființării hotarului dintre viață și moarte, contopirea celor vii cu „lumea de dincolo”; apoi încrederea în comportamentul moral – capabil să perpetueze și să răscumpere viața trăită, ca și accentele mișcătoare ale femeilor care-și plâng în stihuri pe cei plecați. Epitafurile exprimă credințele celor adormiți sau ale celor vii, reprezintă o creație comună și fac parte din arta izvorâtă din simțămintele de iubire și de durere ale omului pentru semenii săi.

Prin ideile religioase, filosofice, morale și sociale pe care le exprimă, cu datele istorice pe care le notează, cu sfaturile înțelepte ale autorilor care le-au creat epitafurile, reprezintă un bun cultural care – cunoscut și valorificat – poate ajuta și la o mai bună cunoaștere și caracterizare a unui neam. Iată de ce și românii le-au acordat atenția cuvenită, nume reprezentative ale culturii noastre pronunțându-se asupra valorii și însemnătății lor: arheologul A. I. Odobescu, I. H. Rădulescu, Al. Macedonski, G. Topîrceanu, M. R. Paraschivescu, V. Carianopol și academicianul V. Eftimiu. Unii dintre aceștia au scris ei înșiși epitafuri, iar A. Pann și Virgil V. Carianopol chiar autoepitafurile.

Cel care însă s-a aplecat cu pasiune și perseverență asupra epitafurilor românești, sacrificându-și o mare parte din timpul său liber, care le-a cules, le-a cercetat și le-a studiat, alcătuiind și o lucrare

unicat, a fost Preotul scriitor dr. Gh. I. Paschia „cel mai preot dintre preoții întregii Biserici Ortodoxe” – cum l-a caracterizat profesorul universitar I. D. Laudat de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Om al Bisericii, condeier neîntrecut și slujitor al Sfântului Altar, regretatul Părinte Gheorghe I. Paschia și-a nemurit numele, pe lângă multe altele, de această lucrare intitulată *Epitafuri românești*. Din păcate și în pofida tuturor demersurilor, nu a apucat să o vadă tipărită. Deși a apelat la mai toate editurile din țară, inclusiv la cele eparhiale, la Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române și la aceea a Academiei Române, încredințându-le și câte un exemplar al manuscrisului, a rămas doar cu promisiunea și cu gândul neîmpăcat. La ceva mai mult de un deceniu de la adormirea sa întru Domnul, un oltean râvnitor ca și Cucernicia Sa, cercetător și editor, Preotul Alexandru Stănciulescu-Bârda, încredința tiparului valorosul manuscris, însoțit și de prefetele-recomandări către edituri, semnate de: acad. V. Eftimiu, Ov. Papadima, M. R. Paraschivescu, D. Micu și V. Carianopol și de propria-i postfață – 2003.³

Noi înșine suntem în posesia unui exemplar al manuscrisului, încredințat cu alte manuscrise și însemnări, în vederea publicării și reeditării. Este locul și a venit timpul să facem cunoscut faptul că relația noastră cu regretatul și iubitul Preot scriitor dr. Gheorghe I. Paschia a fost cu totul specială. Mi-a vorbit de toate încercările vieții sale și mi-a destăinuit spre luare aminte „tainele sufletului său”. Mi-a dăruit o serie de volume, pe lângă cele personale, cel mai drag Sfinției Sale rând de haine preoțești: reverendă și giubea, și un rând de veșminte preoțești primite în dar de la regele Carol al II-lea, pe când activa ca preot duhovnic la „Straja Țării” – instituție care s-a ocupat cu educația tineretului român de ambele sexe.

³ Prea Cucernicia Sa a adăugat manuscrisului și o *Anexă* cuprinzătoare a 81 de epitafuri, preluate din lucrarea Diaconului Gh. Băbuț, *Predici la înmormântare*, Oradea, 1993. Dată fiind hotărârea Sfântului Sinod cu privire la anul 2021, ca *An comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor*, inserăm la capitolul *anexe* și aceste epitafuri, culese din zona transilvană.

Am fost alături de Prea Cucernicia Sa până în ultima clipă, i-am acordat ultima Sfântă Împărtășanie, am slujit la prohodirea sa, marți 20 noiembrie 1990, i-am rostit necrologul și l-am condus la locul de odihnă străjuit de Sfânta Cruce pe care se pot citi și cele două autoepitafuri, pe care și le pregătise din vreme. Pe lângă toate cele de cuviință și pe care le-am împlinit potrivit făgăduințelor, a rânduit Bunul Dumnezeu ca acum, în anul 2021, declarat de Sfântul Sinod și *An comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor* să încredințăm invenției lui Guttenberg lucrarea aceasta de referință ca un omagiu binemeritat adus ilustrului său autor.

Socotim potrivit a însera și câteva pagini biografice pentru a-i cinsti memoria și a-l face cunoscut mai tinerilor slujitori ai Altarului străbun și pentru a i se urma exemplul pilduitor.

17 noiembrie, anul mântuirii 1990. Ceata preoților de mir adormiți în Domnul l-a primit în rândurile sale pe **Preotul scriitor dr. Gheorghe I. Paschia.**

Fiu al Gorjului, adormitul în Domnul a văzut lumina zilei la 25 aprilie 1905 în casa agricultorilor Ioan și Marina Paschia din Bârzeiul de Pădure, al căror prim copil a fost. Dreptul de întâi născut (a mai avut șase frați) a fost transformat însă de **Preotul Paschia** de mai târziu într-o pilduitoare existență în modestie, cumpătare și muncă. După cursurile școlii primare, urmate în localitatea natală, a urmat liceul și Școala comercială din Craiova. Simțind o deosebită chemare pentru preoție s-a înscris la concursul de admitere la Seminarul „Sf. Grigorie Decapolitul” din Craiova, ale cărui cursuri le-a urmat la zi și pe care le-a absolvit în anul 1929. Dorind să aprofundeze studiile teologice a urmat, după susținerea examenului de admitere, Facultatea de Teologie din București, luându-și licența în anul 1933, calificativul „magna cum laude”. În cadrul aceleiași Facultăți a frecventat, între anii 1933-1935, cursurile de doctorat, susținând toate lucrările și examenele regulamentare. Ele au fost încununată cu susținerea, la 10 iulie 1945, a tezei de doctorat intitulată *Biserica triumfătoare*,